

Samen dienstbaar voor leraar en leerling

What If Learning

Case study

Hanna Markus en Daniël Bos

Aanleiding

In christelijke scholen is behoefte om het onderwijs als christelijk onderwijs gestalte te geven, maar er is ook veel verlegenheid over hoe dat dan kan. Het Engelstalige What If Learning (in het vervolg: WIL; www.whatiflearning.co.uk) biedt een framework waarin diverse ideeën om het christelijk geloof met onderwijs te verbinden, terugkomen. Het framework biedt concrete handvatten en inzichten voor leraren om na te denken over mogelijkheden, elkaar daarover te spreken en aan de slag te gaan. Het lectoraat 'Schoolvak & didactiek' doet onderzoek naar de betekenis van WIL voor het Nederlandse reformatorisch-christelijke basisonderwijs.

Het onderzoek

Nadat uit eerder pilotonderzoek bleek dat er in het basisonderwijs leraren zijn die enthousiast zijn over What If Learning (WIL; project 2.06), wilden we in dit onderzoek meer weten over de werking van WIL bij geïnteresseerde leraren. We hebben een 'WIL-traject' uitgevoerd waarin drie leerkrachten uit de groepen 5 en 6/7 onder leiding van de onderzoekers kennismaakten met WIL en gedurende drie maanden WIL probeerden toe te passen in hun lessen. Deze leraren werkten op een reformatorische school met een orthodox karakter in een middelgrote stad.

In de case study ging het om deze vraag: In hoeverre beïnvloedt WIL het intentioneel verbinden van de onderwijspraktijk met het christelijk geloof door leraren in het primair onderwijs, in hoeverre herkennen de leerlingen dit, en met welke factoren kan in de toekomst bij de introductie van WIL meer rekening gehouden worden? Met daarbij de volgende deelvragen:

1. In hoeverre passen leerkrachten diverse elementen uit WIL toe in hun onderwijspraktijk en hoe waarderen zij deze elementen?
2. In hoeverre leggen leerlingen verbanden tussen het christelijk geloof en het onderwijs dat ze krijgen, in het bijzonder bij de lessen die m.b.v. WIL zijn ontworpen/uitgevoerd?
3. In hoeverre werd het onderzoeksproject door de leerkrachten en onderzoekers als bevredigend ervaren en welke aanbevelingen kunnen hieruit afgeleid worden?

De leraren maakten kennis met WIL tijdens een introductiebijeenkomst, en door een reader. In de weken die daarop volgden ontwierpen zij minimaal 8 lessen volgens principes van WIL en waren er twee intervisiemomenten. Daarnaast reflecteerden zij op hun ervaringen door het maken van zes logboekopdrachten. In ons onderzoek onderscheiden we de volgende elementen van WIL die voor leraren belangrijk zouden kunnen zijn: ontwerp vragen, strategieën, theologische onderbouwing, uitgangspunten, voorbeeldlessen/voorbeelden en de mogelijkheid om met collega's uit te wisselen. Hieronder worden de verschillende elementen respectievelijk toegelicht. Onderzoeksdata werden verzameld via de lesbeschrijvingen, (verslag van) intervisiebijeenkomsten, logboekopdrachten en een interview met één van de leerkrachten. Er werden ook data verzameld onder de leerlingen, namelijk door een vragenlijst en een focusgroep.

Conclusie

We concluderen dat WIL de leerkrachten helpt om het christelijk geloof intentioneel te verbinden met hun onderwijs. Dat gebeurt met name door wat in ontwerp vraag 1 wordt aangereikt: lessen in een specifiek perspectief plaatsen. De perspectieven die daarbij worden aangereikt in de strategieën helpen de leerkrachten aan concretisering van het christelijk geloof. De leerkrachten waarderen dat het gaat om het aanpassen van bestaande lessen in plaats van het ontwerpen van compleet nieuwe lessen. De andere ontwerp vragen en strategieën krijgen nauwelijks aandacht van de leerkrachten, maar het valt op dat het hen vooral om reflectie door leerlingen te doen is. Daarnaast is het voor de leerkrachten waardevol dat ze met collega's van gedachten kunnen wisselen met WIL als aanleiding en ideeën met elkaar kunnen delen. Door WIL zijn de leerkrachten naar eigen zeggen zich meer bewust geworden van christelijke thema's in hun lessen; werden er meer verbindingen gelegd tussen hun dagelijkse onderwijs en het christelijk geloof; en werd de voedingsbodem voor 'gouden momenten' vergroot.

Dat leerkrachten meer aandacht besteden aan reflectie op aspecten van het christelijk geloof in dagelijkse lessen, sluit aan bij wat de leerlingen noemen: tijdens bepaalde lessen hebben ze nagedacht over dingen die met de les en met het christelijk geloof te maken hebben. Verder valt op dat leerlingen vooral het gezag en belang van de Bijbel onderstrepen.

In toekomstige trajecten kunnen leerkrachten mogelijk meer gestimuleerd worden om ook de andere ontwerp vragen te gebruiken; of althans, er kan onderzocht worden of de leraren dat nu minder gebruikt hebben vanwege de inrichting van het traject of dat het überhaupt minder betekenis voor hen heeft. In de eerste fase van het WIL-traject zouden de leerkrachten meer ondersteuning willen zodat ze sneller het gevoel hebben dat ze op de goede weg zitten. Aandachtspunten zijn verder het tijdsaspect: in het begin kost WIL extra tijd. En de identiteit: WIL benadrukt vooral morele aspecten. Daarbij moet je niet uit het oog verliezen dat het in het geloof om meer gaat dan dat.

Behalve de ontwerp vragen en de uitwisseling met collega's, worden andere elementen van WIL niet opvallend gewaardeerd. De voorbeelden, theologische onderbouwing en uitgangspunten worden gezien als inspiratiebronnen; maar niet heel belangrijk gevonden. Voor de voorbeelden geldt dat die meer betekenis zouden hebben als ze betrekking hadden op de Nederlandse context en in het Nederlands gepresenteerd zouden worden.

Vervolg

In vervolg op dit onderzoek zullen meer case studies (WIL-trajecten) worden uitgevoerd. We houden in de opzet daarvan nadrukkelijk rekening met de ervaringen die bij deze studie zijn opgedaan. Een belangrijke ervaring is dat de informatie uit de leerlingvragenlijsten niet veel toevoegt wanneer deze wordt vergeleken met de input van de focusgroep met leerlingen, terwijl de vragenlijst wel veel tijd vraagt. Daarom zal in nieuwe trajecten slechts een beperkte vragenlijst worden gebruikt en vooral worden ingestoken op focusgroepen.

Opnieuw kijken naar je eigen les

De leerkrachten vonden de 1^e ontwerp vraag waardoor ze hun les in een ander perspectief plaatsten, heel waardevol. Jij kunt dat ook doen! Neem een bestaande les en vraag jezelf af hoe je die les kunt zien vanuit een christelijk perspectief op God, mens of de wereld. What If Learning reikt je daarbij al een aantal strategieën (perspectieven) aan.

Kan je les bijvoorbeeld staan in het perspectief van 'geven aan en dienen van anderen'?

Of in het perspectief van 'liefde en vergeving'?

Of in het perspectief van 'ontzag voor Gods wonderlijke wereld'?

Of in het perspectief van 'eigenwaarde door liefde'?

Zie www.whatiflearning.co.uk/the-approach/strategies-for-seeing-anew voor meer perspectieven, toelichtingen en voorbeelden. Je kunt ook een [introductieworkshop](#) bij ons volgen zodat je nog meer te weten komt over What If Learning!